

Alicja Nowak, Irena Kociszewska

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

UWARUNKOWANIA PRZEPIYU KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W RAMACH BIZ W KRAJACH O ZRÓŻNICOWANYM ROZWOJU GOSPODARCZYM (W POLSCE, INDIACH, USA)

1. Wstęp

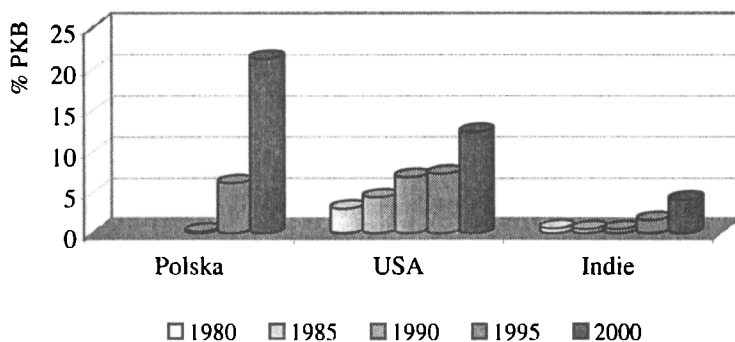
W związku z globalizacją procesów gospodarczych, ogromnym postępow technologicznym, wzrostem konkurencji na rynku międzynarodowym strategię korporacji zostały ukierunkowane na poszukiwanie strategicznych aktywów (*strategic assets seeking*), umożliwiających uzyskanie przewagi dynamicznej, długookresowej. Przejawem tego była rosnąca wartość transakcji związanych z przejęciami i fuzjami. Głównymi podmiotami realizującymi bezpośrednio inwestycje zagraniczne (BIZ), które są istotnym elementem ich strategii, są korporacje transnarodowe, współtworzące również proces globalizacji gospodarki światowej.

Celem artykułu jest próba porównania zachęt stosowanych w zakresie BIZ i instrumentów ich realizacji w krajach o zróżnicowanym rozwoju gospodarczym oraz przedstawienia wniosków dla Polski.

Przedmiotem opracowania jest analiza przepływu kapitału zagranicznego oraz przyjęte instrumenty jego przyciągania w państwach zróżnicowanych pod względem rozwoju gospodarczego, co odzwierciedla ich pozycja w gospodarce światowej. W Indiach przepływy BIZ są stosunkowo niewielkie, w Polsce proces inwestowania zaczął się rozwijać po 1990 r., natomiast USA zajmuje pozycję światowego lidera zarówno w eksportowaniu kapitału za granicę, jak i w jego pozyskiwaniu. Porównanie tego typu krajów z różnych obszarów jest próbą nowego ujęcia problemu, gdyż liczne analizy dotyczą najczęściej państw należących do jednego obszaru ze względu na bezpośrednią konkurencję występującą między nimi.

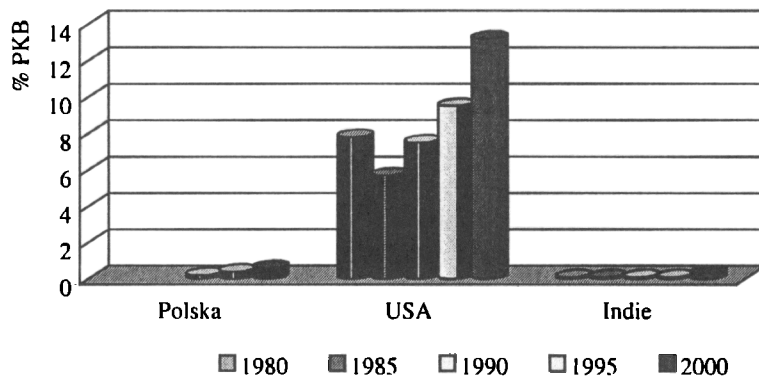
2. Dynamika rozwoju BIZ na świecie

Na przestrzeni lat 1980-2000 procent napływających strumieni inwestycji w stosunku do PKB w USA i Indiach wynosił odpowiednio 3 oraz 0,6% PKB w 1980 r., w 2000 r. zaś 12,4 oraz 4,1%. Strumienie wypływające stanowiły odpowiednio 7,8 oraz 0,1% PKB w 1980 r., w 2000 r. zaś 13,2 oraz 0,3% (rys. 1 i 2). W Polsce BIZ wzrosły ponadtrzykrotnie w ciągu 5 lat (1995-2000 r.), w Indiach zaś ponaddwukrotnie. Mniej dynamiczny napływ inwestycji zanotowano w USA, wzrosły one półtorakrotnie. Największy, trzykrotny odpływ inwestycji w latach 1995-2000 zanotowano w Indiach, półtorakrotny w Polsce, najmniejszy zaś w USA (rys. 2). Od końca lat dziewięćdziesiątych nastąpiła reorientacja kierunku

Rys. 1. Napływ BIZ jako procent PKB w latach 1980-2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*World Investment...* 2002, s. 328-336].

Rys. 2. Odpływ BIZ jako procent PKB w latach 1980-2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*World Investment...* 2002, s. 328-336].

przepływu BIZ od krajów rozwijających się do krajów rozwiniętych, m.in. do Europy Zachodniej. Po 2001 r. wystąpił spadek napływu inwestycji na rynkach światowych spowodowany spadkiem aktywności ekonomicznej głównych gospodarek przemysłowych oraz spadkiem ich aktywności na rynkach kapitałowych. Spowodowało to zmniejszenie ponadgranicznych fuzji i przejęć będących podstawową formą BIZ (stanowią one ok. 70% BIZ). Na przestrzeni lat 1990-2001 w USA odnotowano największy napływ inwestycji (17% światowego napływu) oraz największy eksport kapitału (18,4% ogółu wypływu BIZ w skali świata). Wśród krajów Europy Środkowej i Wschodniej największy napływ BIZ miał miejsce w Polsce i Czechach [*World Investment...* 2002, s. 3-20].

3. Analiza przepływów BIZ w Polsce

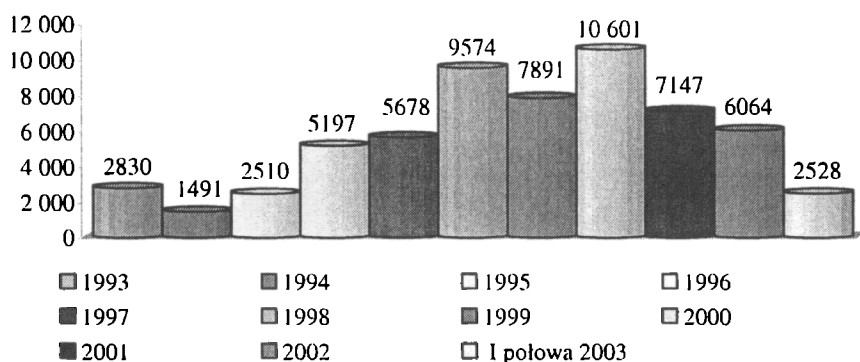
Kontynuacja procesu prywatyzacji, relatywnie niskie koszty pracy, uzyskanie członkostwa w OECD (1996 r.) oraz przystąpienie do NATO (1999 r.), duży potencjał wzrostu gospodarczego w nadchodzących latach związany ze wzrostem realnej siły nabywczej ludności, wielkość rynku itp. spowodowały, że Polska od połowy lat dziewięćdziesiątych stała się największym biorcą kapitału zagranicznego (33%) w Europie Środkowej i Wschodniej. Mimo wiodącej pozycji w regionie pod względem wartości napływu inwestycji ich wysokość *per capita* wynosi w Polsce 1099 USD, czyli poniżej potencjału gospodarczego kraju. Przodują tu Czesi – 2624 USD *per capita*, potem Estonia – 2313 USD, Węgry – 2310 USD, Słowenia 16 333 USD, Słowacja 1131 USD [*OECD...* 1996]. Rysunek 3 przedstawia systematyczny i dynamiczny wzrost inwestycji w latach dziewięćdziesiątych. Rekordowy napływ inwestycji (10,6 mld USD) zanotowano w 2000 r., później nastąpił drastyczny ich spadek. Wartość inwestycji w pierwszej połowie 2003 r. kształtowała się na poziomie 2528 mln USD (inwestycje te pochodziły głównie z Unii Europejskiej). Unijni inwestorzy zainwestowali dotychczas 74% ogółu kapitału zagranicznego w Polsce.

Spadek wartości inwestycji netto ogółem spowodowany jest m.in. przejściami firm z udziałem kapitału zagranicznego przez firmy polskie, znacznym spowolnieniem procesu prywatyzacji, realizacją stosunkowo dużych projektów prywatyzacyjnych w latach poprzednich (np. w 2000 r. wartość największej w regionie inwestycji France Telecom wynosiła 3,2 mld USD). Natomiast liczba największych inwestorów zagranicznych wciąż rośnie – do połowy 2003 r. zainwestowały w Polsce 993 firmy z 36 krajów. Największą skumulowaną wartość BIZ reprezentują inwestorzy francuscy, których zaangażowanie kapitałowe stanowi łącznie 20% wartości wszystkich inwestycji zagranicznych w Polsce. Kolejne miejsca zajmują: Holandia (14%), USA (13%), Niemcy (12%) oraz Włochy (6%). Udział w wartości inwestycji pochodzących z pozostałych krajów stanowi 35% [*Lista...* 2003]. Inwestorzy najchętniej inwestują w sektor działalności produkcyjnej, w pośrednictwo finansowe, handel i naprawy. Do czerwca 2003 r. pierwsze miejsce zajmował sektor produkcji (38% wartości skumulowanej za-

inwestowanego kapitału – w tym żywności 25,6% oraz sprzętu transportowego 23,2%), następnie pośrednictwo finansowe (20,8%), sektor handlu i napraw (11,4%), transport, gospodarka magazynowa, łączność (9,4%) [*FDI in Poland...* 2003].

4. Analiza przepływów BIZ w Indiach

Wartość skumulowana inwestycji w Indiach wynosiła w latach 1991-2002 ok. 63 655 mln USD. Pozycja wiodąca należy do USA, które łącznie zainwestowały tam 25 715,56 mln USD do 2002 r. (45% wartości skumulowanej całości inwestycji). Rok wcześniej pierwsze miejsce pod względem wartości zainwestowanego kapitału zajmowali inwestorzy z Mauritiusa (16% wartości skumulowanej inwestycji). Na początku lat dziewięćdziesiątych gospodarki krajów azjatyckich wchodziły w okres ekspansji zagranicznej i odgrywały małą rolę w procesie inwestycyjnym. Natomiast w połowie lat dziewięćdziesiątych nastąpił znaczny wzrost ich aktywności, a szczególnie firm z Singapuru, Malesji i Korei Południowej, tzw. tygrysów azjatyckich (4,5% wartości skumulowanej inwestycji). Udział Japonii oraz Niemiec stanowił odpowiednio 5 i 4% wartości skumulowanej inwestycji. Analiza skumulowanego napływu inwestycji według branż w Indiach ukazuje, że największą część kapitału ulokowano w sektorze opalowym (34,6% – stanowi głównie sektor energetyczny i rafineria olei). Telekomunikacja absorbowała 25% całego kapitału w latach 1991-2002 [*Indyjskie...* 2003].

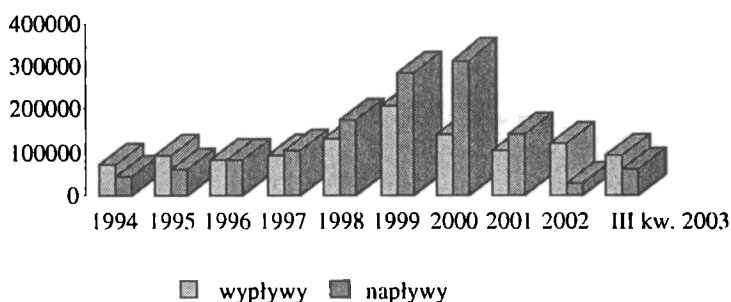
Rys. 3. Napływ BIZ do Polski w latach 1993-I poł. 2003 (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Lista największych...* 2003].

5. Analiza przepływów BIZ w USA

Pomimo spowolnienia gospodarki i wydarzeń, które miały miejsce 11 września 2001 r., USA pozostały największym biorcą i inwestorem na świecie. Napływy BIZ do USA rosły systematycznie do 2000 r., po którym nastąpił drastyczny ich spadek aż o

90,5% w porównaniu z rokiem 2002 (rys. 4). W roku tym najwięcej zainwestowały w USA kraje europejskie (86,4% wartości wszystkich napływów na świecie). Dominującą pozycję wśród inwestorów w USA zajęła Francja (53,6%) oraz Wielka Brytania (49,5%). Analiza napływów według sektorów w 2001 r. wskazuje przemysł produkcyjny jako przodujący (24% wartości całości napływów). Amerykańskie inwestycje bezpośrednie za granicą były wyższe od napływów w latach 1994-1995 (wtedy największym biorcą była Europa, do której napłynęło 47% wszystkich inwestycji amerykańskich, z czego 28% napłynęło do Wielkiej Brytanii), ich wahania fluktuacyjne zaczęły się od 2000 r. Najwyższy poziom osiągnęły w 1999 r. (209 392 mln USD). Największym odbiorcą kapitału amerykańskiego jest Europa (napłynęło do tego regionu 55,7% wszystkich amerykańskich BIZ w 2002 r.), kolejne miejsca zajmują Ameryka Środkowa i Południowa (20%) oraz region Azji i Pacyfiku (24%). Natomiast krajami największej ekspansji inwestycyjnej USA na świecie w 2002 r. były: Wielka Brytania (15,7% wszystkich amerykańskich BIZ), Holandia (15,3%), Kanada (10,76%) oraz Singapur (9,5%) [U.S. Direct... 2003]. Analiza wypływu inwestycji w 2002 r. pokazuje, że największym 50% udziałem wartości wypływów charakteryzuje się sektor finansów i ubezpieczeń, kolejne miejsca należą do sektora produkcji (24%, w tym do przemysłu chemicznego, zajmującego połowę udziałów w całkowitym przemyśle produkcyjnym), eksportu (10%) oraz sektora paliwowego (9%). Dodatkowo wśród 100 największych korporacji na świecie 24 pochodzą z USA. Największą z nich jest General Electric oraz ExxonMobil, kolejne miejsca zajmują General Motors IBM, Daimler-Chrysler. Dominującymi sektorami w tych korporacjach są: przemysł elektroniczny, naftowy i motoryzacyjny.

Rys. 4. Wpływy i napływy BIZ do USA od 1994 r. do III kwartału 2003 r. (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [U.S. Direct..., 2003].

6. Przepływy BIZ między Polską, Indiami i USA

Stany Zjednoczone są trzecim co do wielkości zainwestowanego kapitału inwestorem w Polsce (czerwiec 2003 r.). Wartość nakładów inwestycyjnych zadeklarowanych przez USA stanowią 2541 mln USD i są to największe plany inwestycyjne

pośród wszystkich zagranicznych inwestorów. Do tej pory zainwestowały w Polsce 124 amerykańskie firmy na łączną kwotę 8285,6 mln USD. Postępująca liberalizacja gospodarki Indii i Polski doprowadziła do ożywienia przepływów inwestycji między tymi krajami. Do tej pory nie odnotowano jednak przekroczenia przez Indie poziomu 1 mln USD inwestycji w Polsce. W 2001 r. indyjskie inwestycje w Polsce oszacowano na 6,8 mln PLN (24 spółki), wartość tego kapitału wzrosła o 2,4 z 4,4 mln PLN w 2000 r., co stanowiło zaledwie 0,01% kapitału zagranicznego w Polsce. Wcześniej jednak pośród 60 innych krajów inwestujących nie odnotowano obecności Indii [*Działalność... 1998-2001*]. Udział Polski na rynku indyjskim jest równie niski, w latach 1991-2001 zainwestowano w Indiach jedynie 3,5 mln USD. Natomiast możliwości inwestycji są duże ze względu na nie nadążającą za potrzebami gospodarki infrastrukturę Indii. Polskie firmy mają również duże szanse zaistnienia w sektorze energetycznym, produkcji nośników energii – górnictwo węgla, energia odnawialna (wiatrowa i solarna), ponadto w modernizacji i budowie portów, stoczni, mostów, branży hutniczej, inżynieryjnej, elektrotechnicznej, chemii, farmacji, przetwórstwie rolno-spożywczym. Również ze względu na bogactwa mineralne Indie potrzebują partnerów do współpracy. Dodatkowo mogą ją również nawiązać w takich dziedzinach, jak: atomistyka, badania kosmosu, mórz i oceanów, informatyka, elektronika, medycyna [Zienkiewicz 2003, s. 4].

USA są najważniejszym inwestorem Indii. Największych inwestycji dokonano w sektorze produkcyjnym 187 mln USD (m.in. w przemyśle chemicznym, maszynowym oraz w usługach). Największą wartość amerykańskie inwestycje osiągnęły w połowie lat dziewięćdziesiątych, w 1996 r. – 262 mln USD (na produkcję przeznaczono 32 mln, na finanse 112 mln USD, m.in. na banki, ubezpieczenia, nieruchomości), rok później zaś 267 mln USD w równej mierze na działalność produkcyjną i finansową [*U.S. Direct... 2003*].

7. Zachęty inwestycyjne w Polsce

Głównymi motywami inwestowania w Polsce są: dynamiczny, rozwijający się rynek (40 mln konsumentów), perspektywa wzrostu gospodarczego, perspektywa wstąpienia do UE, relatywnie niższe koszty pracy, wysokie kwalifikacje pracowników, znaczna podaż siły roboczej [*Ocena... 2002*, s. 36]. Podstawową zachętą inwestycyjną w Polsce są granty finansowe, przyznawane przedsiębiorcy dokonującemu nowej inwestycji¹ o wartości od 10 mln euro i tworzącemu 20 miejsc pracy na co najmniej 5 lat lub inwestycji od 500 tys. euro, dotyczącej rozbudowy lub modernizacji istniejącego przedsiębiorstwa i gwarantującej utrzymanie co najmniej 100 miejsc pracy przez 5 lat.

¹ Nowa inwestycja – dotycząca utworzenia, rozbudowy lub nabycia przedsiębiorstwa i rozpoczęcia działalności związanej z zasadniczymi zmianami w produkcji i inwestycji w środki trwałe i/lub wartości niematerialne i prawne.

Oprócz tego nowa inwestycja musi dotyczyć wprowadzenia innowacji technologicznej i wpłynąć na poprawę stanu środowiska w Polsce. Inwestycja projektowa musi spełniać dodatkowe kryteria, m.in. wpływać pozytywnie na rynek pracy, rozwój gospodarczy, rozwijać zaplecze naukowo-badawcze.

W istniejących 14 specjalnych strefach ekonomicznych (SSE) w Polsce przedsiębiorcy nie płacą podatku dochodowego CIT lub PIT. Wysokość tego zwolnienia w przypadku dużych przedsiębiorstw może wynosić do 50% wartości inwestycji (w Krakowie do 40%), małych zaś i średnich firm do 65% wartości inwestycji (w Krakowie do 55%). Zwolnienie można otrzymać na okres 5 lat ze względu na wielkość inwestycji (min. 100 tys. euro) albo tworzenie nowych miejsc pracy (dwuletnie całkowite koszty pracy). Zarząd strefy umożliwia inwestorom otrzymanie darmowej pomocy przy załatwianiu formalności w procesie inwestycyjnym, ułatwiając kontakty z władzami lokalnymi czy administracją centralną, pomaga też przy zakupie ziemi pod inwestycje (po konkurencyjnej cenie) [*Poland...* 2002, s. 24-25]. Dodatkowymi przywilejami dla zagranicznych inwestorów mogą być:

- obniżone stawki lub zwolnienie z podatku od nieruchomości,
- obniżone stawki lub zwolnienie z podatku od środków transportu (dotyczy tylko autokarów i samochodów ciężarowych),
- granty na tworzenie nowych miejsc pracy: refundacja składek na ubezpieczenie społeczne (do wysokości trzykrotnego najniższego wynagrodzenia), na zatrudnienie bezrobotnych (zwrot kosztów pracy do 12 miesięcy), na zatrudnienie absolwentów (zwrot kosztów wynagrodzenia, nagród, składek na ubezpieczenie społeczne do 12 miesięcy lub 18 miesięcy, gdy zwrot obejmuje koszty poniesione za co drugi miesiąc), granty na zatrudnienie i aktywizowanie niepełnosprawnych od organów centralnych i władz regionalnych (zwrot kosztów wynagrodzenia za 18 miesięcy oraz finansowanie utworzenia lub przystosowania miejsca pracy, refundacja składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe),
- granty na szkolenie pracowników (refundacja do 50% kosztów),
- dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych na cele rolnicze, skup i przechowywanie zapasów ryb morskich, finansowanie kontraktów eksportowych,
- dopłaty i kredyty na prace naukowo-badawcze,
- ułatwienia w prawie celnym (np. zerowa stawka celna dla krajów z UE, EFTA, LDC, wolne obszary celne).

8. Zachęty inwestycyjne w Indiach

Głównymi motywami inwestorów indyjskich, zachęcającymi do inwestycji na terenie tego kraju są [*The Economic...* 2002, s. 257]:

- jedna z największych gospodarek na świecie,
- stosunkowo łatwy dostęp do szerokich, lokalnych rynków Azji Południowej,

- szybko rosnący popyt na artykuły konsumpcyjne i duży rynek konsumentów (miliard ludzi),
- dobrze wykształcona i tania siła robocza (zwłaszcza w sektorze IT),
- bogata baza surowcowa i rolnicza,
- wiele ośrodków badawczych i dobra znajomość języka angielskiego.

Z najkorzystniejszymi warunkami inwestowania przedsiębiorcy spotykają się w południowych i wschodnich stanach. Na opracowane zachęty dla zagranicznych inwestorów składa się import dóbr kapitałowych na preferencyjnych stawkach celnych, liberalizacja operacji rynku kapitałowego, wakacje podatkowe, koncesyjny system podatkowy dla określonych sektorów, subwencje dla środków trwałych, pożyczki na preferencyjnych warunkach.

Priorytetowymi sektorami w stanie Radżasthan są: produkcja rolnicza, ceramika, szkło, przetwórstwo spożywcze, przemysł tekstylny i odzieżowy. Program zachęt dla inwestorów związany jest głównie z subwencjami w wysokości 15 i 20% inwestycji kapitałowych w zależności od branży i od wielkości przedsiębiorstwa oraz ze zwolnieniami od podatku od sprzedaży na poziomie 75% całkowitego zobowiązania do 7 lat ekspansji i dywersyfikacji, 100% całkowitego zobowiązania dla jednostek zorientowanych na eksport do 9 lat oraz 80, 90 i 75% całkowitego zobowiązania na ceramikę, szkło i jednostki telekomunikacyjne. Od 1991 r. do 2002 r. do tego stanu napłynęło 841 mln USD BIZ [*Indyjskie...* 2003].

Jednym z najbardziej rozwiniętych regionów Indii jest stan Pendżab, gdzie w latach 1991-2002 napłynęło 551 mln USD BIZ. Rząd stanowy wprowadził tu kategorię A (dystrykty – Amritsar, Gurdaspur, Ferozepur, Faridkot, Muketsar, Moga i Mansa oraz Kandī), B (reszta stanu poza A i C), C (miasta z populacją większą niż 100 tys. osób). W zależności od kategorii stworzono różne zachęty – subwencje, np. do 20 lub 30% środków trwałych, zwolnienia z podatku od sprzedaży, np. do 300% środków trwałych przez 10 lat w kat. A, zwolnienie z akcyzy. Sektorami priorytetowymi są: sprzęt, maszyny rolnicze, przemysł chemiczny, energetyczny, elektryczny, *high-tech*, farmaceutyczny, tekstylny.

Drugim w Indiach, pod względem napływu BIZ, jest stan Delhi (wartość skumulowana inwestycji od 1991 r. do 2001 r. wynosiła 9430 mln USD). Podstawowymi zachętami są subwencje 50% do 0,05 mln rupii inwestycji w sprzęt neutralizujący zanieczyszczenia, dogodne warunki pożyczek dla małych i średnich firm. Promuje się tu gałęzie przemysłu generujące wysoką wartość dodaną, zatrudniające wykwalifikowanych pracowników w nowych obszarach technologii, nie wymagające dużej przestrzeni na produkcję. Sektorami priorytetowymi są energetyka, hotelarstwo, turystyka, transport.

Stosunkowo rozbudowanym programem zachęt inwestorskich charakteryzuje się stan Kerala (napływ inwestycji od 1991 r. do roku 2002 był stosunkowo niewielki (427 mln USD)). Pojawiły się tu 2-letnie wakacje podatkowe dla samoza-

trudniających się jednostek z obrotami poniżej 2 mln rupii, zwolnienia z opłat za elektryczność dla nowych podmiotów przez 7 lat, subwencje na nabycie *know-how* i rozwój ziemi dla małych przedsiębiorstw, zwolnienia z podatku od sprzedaży i nieruchomości do 100% zainwestowanych środków trwałych dla nowych rozbudowujących się projektów. Ponadto stan oferuje szeroki wachlarz zachęt inwestycyjnych według branż: infrastruktura, energia, telekomunikacja, projekty mieszkaniowe, oleje mineralne, branże przemysłowe w specyficznych regionach. Sektorami priorytetowymi są: elektronika, przetwórstwo spożywcze, budowa dróg, przemysł tekstylny, energia.

W lutym 2000 r. rząd indyjski podjął decyzję wprowadzenia nowych regulacji dotyczących BIZ, umożliwiających podejmowanie decyzji drogą automatyczną (zgłaszanie planów do Reserve Bank of India bez żadnych dodatkowych pozwoleń). Drugim sposobem wejścia na rynek jest uzyskanie pozwolenia Rady Promocji Inwestycji Zagranicznych lub Komitetu ds. Inwestycji Zagranicznych. Ustalono również limity kapitału zagranicznego w poszczególnych sektorach.

SSE w Indiach powstały już w 1965 r. (strefa wolnego handlu Kandala w stanie Gudżarat). Od firm działających wymaga się przez 5 lat dodatkowo wymiany handlowej. W 2000 r. we wszystkich 8 SSE wprowadzono zwolnienie z opłat celnych importu środków trwałych, surowców, zwolnienie z centralnej opłaty akcyzowej (zaopatrywanie w środki trwałe, surowce, części zamienne dostarczane z rynku lokalnego), całkowicie zwolnienie z podatku dochodowego przez 5 lat oraz 50-procentowe zwolnienie przez kolejne 2 lata, zwrot opłaty celnej za olej do pieców hutniczych zakupionych na rynku lokalnym oraz zniesiono licencje na import [Indyjskie... 2003]. Głównymi gałęziami przemysłu, w których dokonuje się inwestycji, są: przemysł *software* i *hardware*, elektroniczny, tekstylny, odzieżowy, złotniczy, diamentowy, chemiczny, towary sportowe i skórzane [Special... 2003]. Poza SSE istnieją również strefy produkcji eksportowej, jednostki zorientowane na eksport objęte specjalnymi zachętami inwestycyjnymi.

9. Zachęty inwestycyjne w USA

Kluczowymi motywami inwestorów podejmujących działalność gospodarczą w USA są [Bednarczyk 2000, s. 109]:

- rozmiar rynku (300 mln osób),
- PKB stanowiące 32% PKB światowego,
- bardzo liberalna polityka wobec przedsiębiorców prywatnych,
- dobrze funkcjonujący rynek pracy,
- bardzo dobra infrastruktura,
- wysokie nakłady na badania i rozwój,
- duża liczba małych i średnich firm wprowadzających innowacje techniczne,

- bogate zasoby surowcowe,
- dominująca waluta krajowa w rozliczeniach międzynarodowych.

Na poziomie federalnym zaznaczył się brak rozbudowanego systemu zachęt inwestycyjnych, istnieją tylko programy wspierające określone sektory gospodarki, np. paliwowy. Stworzono zatem stanowe strategie przyciągania inwestorów, oparte głównie na: zwolnieniu z podatku od nieruchomości przemysłowych, strefach przedsiębiorczości (odroczenie w spłacie podatku, rabat od podatku od sprzedaży na materiały budowlane i sprzęt operacyjny), restytucji obniżki podatkowej (zachęta do renowacji budynków w określonych obszarach poprzez zwrot podatku od wartości dodanej przez 10 lat), odroczeniu w spłacie podatku inwentarzewego, prawie wolnego portu (ładunki na statkach zwolnione z podatku do czasu trzymania ich w oryginalnym opakowaniu do przewożenia statkiem), szkoleniach siły roboczej [*Zachęty...* 2003]. W stanie Wirginia w 1982 r. uchwalono Virginia General Assembly – program zapewniający pomoc w sektorach priorytetowych lub w zacofanych regionach przez stanowe i lokalne zachęty głównie podatkowe (odroczenia w spłacie podatku dochodowego, od inwestycji, granty – na miejsca pracy, inwestycyjne – i dobrą infrastrukturę) [*The Department...* 2003].

W stanie Kolorado wyodrębniono 16 stref wiejskich i miejskich zawierających program zachęt inwestycyjnych dla sektora prywatnego w zacofanych regionach opartych na 10 różnych odroczeniach podatkowych (obniżka podatku do 3% wartości inwestycji, w wysokości 500 USD przy zatrudnianiu nowych osób, przy płaceniu ubezpieczenia zdrowotnego pracownika, przy ponoszeniu nakładów na B+R, w tym przy wnoszeniu wkładu w projekty rozwojowe, podwójna obniżka podatku dochodowego w sektorze rolniczym, kredyt na odbudowę nieużywanych budynków, 10-procentowy zwrot kosztów szkoleń pracowników, zwolnienie ze stanowego podatku od sprzedaży/używania sprzętu produkcyjnego i górniczego oraz lokalne zachęty podatkowe) [*Colorado...* 2003].

W Teksasie rozpoczęcie inwestycji w strefie uzależnione jest od zaakceptowania projektu przez władze odpowiedniego departamentu. Aby przedsiębiorstwo zostało zakwalifikowane do strefy przedsiębiorczości w tym stanie, co najmniej 25% z nowo zatrudnionych powinno być mieszkańcami strefy. Miejsca pracy, do których dopłacane są refundacje, powinny być utrzymane przez minimum 3 lata. Jednymi z zachęt inwestycyjnych są refundacje ze stanowego podatku od sprzedaży zapłaconego od maszyn i sprzętu, materiałów budowlanych, zużyty prąd i gaz [Łukaszewicz 2003, s. 111].

10. Porównanie stosowanych zachęt i próba przedstawienia wniosków dla Polski

W przyjętej polityce trzech krajów pojawiają się takie same lub podobne narzędzia, np. SSE, zwolnienia podatkowe, dofinansowanie do tworzenia miejsc pracy. Istnieją również instrumenty indywidualne dla każdego kraju. W poszczególnych stanach w USA rozwiązania charakteryzują się dużą elastycznością, skala rozwią-

zań i przygotowanych instrumentów uzależniona jest od problemów, z jakimi borykają się poszczególne regiony, np. w Kolorado opracowano bardzo szczegółowe propozycje zachęcające do podjęcia poszczególnych działań – zwiększenia zatrudnienia, objęcia większej liczby pracowników ubezpieczeniem zdrowotnym, opracowania projektów rozwojowych regionu. Natomiast cechą charakterystyczną przyjętej przez Indie strategii jest jasne określenie sektorów uznanych za priorytetowe na poziomie kraju i poszczególnych stanów, na których to sektorach można zbudować swoją przewagę konkurencyjną wobec innych krajów tego regionu. Podobnie powinna postąpić Polska, czyli dokonać wyboru sektorów priorytetowych, np. IT, biotechnologii, motoryzacji, chemii, farmaceutyki, co dodatkowo wpłynęłoby na jakość i szybkość rozwoju inwestycji [Łukaszewicz 2003, s. 112, 116]. Należy rozwiązać również problemy infrastruktury, zniwelować bariery administracyjne, stymulować napływ inwestycji proeksportowych (zwiększą one dochody ludności, produktywność czynników wytwórczych, liczbę miejsc pracy), stworzyć parki przemysłowe gotowe do przejęcia przez inwestorów (dostępność mediów, bliskość lotniska, drogi szybkiego ruchu, dużej aglomeracji), konkurencyjne względem już istniejących w Czechach, na Węgrzech i Słowacji. Ponadto Polska powinna poprawić możliwości indywidualnych negocjacji dla inwestorów, zwiększyć środki przeznaczane z budżetu państwa na wspieranie inwestycji (są one o wiele mniejsze niż w przypadku pozostałych państw naszego regionu), zlikwidować niespójność prawa i luki prawne. Bariery napływu inwestycji jest również wielość instytucji i nakładanie się kompetencji poszczególnych organów. Główną przyczyną utrudnień w napływie BIZ jest niedowład i brak kompetencji instytucji, urzędników państwowych i samorządowych zajmujących się tymi zagadnieniami [Polska... 2003, s. 3].

Duże znaczenie, szczególnie dla Polski i Indii, miałyby utworzenie jednej agencji zajmującej się obsługą kompleksową inwestorów (model *one-stop-shop*). Jej celem powinien być marketing inwestycyjny, obsługa inwestorów, promocja w kraju i za granicą, gdzie również powinny być zlokalizowane przedstawicielstwa agencji i powinna istnieć ścisła współpraca z wydziałami handlowymi ambasad [Guide... 1994, s. 45].

11. Podsumowanie

Postęp naukowo-techniczny, liberalizacja gospodarki światowej, aktywizacja międzynarodowych przepływów kapitałowych, deregulacja rynku finansowego, regionalna integracja gospodarcza są głównymi przesłankami intensywnego rozwoju BIZ, będącymi jednym z mierników umiędzynarodowienia gospodarki kraju zgodnie z założeniami OECD. Struktura BIZ w krajach rozwijających się i rozwiniętych jest różna. Kraje rozwijające się dążą do absorbowania kapitału zagranicznego – ze względu na transfer nowych technologii, postęp organizacyjny przyczyniający się do poprawy konkurencyjności eksportu – wzrostu zatrudnienia, wzrostu

wydajności pracy, tworzenia nowych miejsc pracy w rejonach o dużym bezrobociu. Wymaga to jednak odpowiednich warunków do przyjęcia kapitału zagranicznego. Kraje rozwinięte jako eksporterzy nowych technologii traktują BIZ jako instrument polityki regionalnej zmniejszający dysproporcje rozwojowe w poszczególnych rejonach kraju. W USA np. strategie inwestycyjne opracowane są przez poszczególne stany, a nie na poziomie federalnym, co służy rozwiązaniu konkretnych problemów w poszczególnych stanach, np. bezrobocia w Wirginii. Następstwem tych różnic między krajami rozwijającymi a rozwiniętymi są zatem odmiennie zachęty inwestycyjne dostosowane do potrzeb rozwoju danego kraju i jego regionów.

Literatura

- Bednarczyk T.H., *Instrumenty wspierania eksportu. Kredyty i ubezpieczenia*, Warszawa 2000.
- Colorado Office of Economic Development and International Trade, www.state.co.us/oed/edcf_zone.cfm, 12.2003.
- Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego, GUS, Warszawa 1998-2001.
- FDI in Poland – Breakdown by Sectors, www.paiz.gov.pl, 12.2003.
- Guide for Promotion Agencies, UN Industrial Development Organization 1994.
- Indyjskie Centrum Inwestycyjne, www.iic.nc.in, 06.2003.
- Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce w pierwszej połowie 2003 r., Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA, www.paiz.gov.pl, grudzień 2003.
- Łukaszewicz A., *Wybrane aspekty zagranicznych inwestycji bezpośrednich na przykładzie Polski, Indii i USA*, Wrocław 2003, Instytut Nauk Ekonomicznych we Wrocławiu (maszynopis pracy magisterskiej).
- Ocena inwestorów zagranicznych dotycząca warunków działania w Polsce, Raport PAIZ, Warszawa 2002.
- OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, Third edition, Paris 1996.
- Poland, Legal and Tax Related Bases for the Conducting of Business Activity in Poland, PAIZ, Warszawa 2002.
- Polska rajem dla inwestorów? Bariery inwestycyjne w Polsce oraz propozycje rozwiązań ukierunkowanych na ich usuwanie, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA, Warszawa, listopad 2003.
- Special Economic Zones in India, Ministry of Commerce & Industry, Department of Commerce, www.sezindia.nic.in, grudzień 2003.
- The Department of Housing and Community Development, www.dhcd.state.va.us, grudzień 2003.
- The Economic Intelligence Unit, London 2002.
- U.S. Direct Investment Abroad, Foreign Direct Investment in the U.S., U.S. Department of Commerce – Bureau of Economic Analysis, www.bea.doc.gov, grudzień 2003.
- World Investment Report. Transnational Corporations and Export Competitiveness, United Nations, New York–Geneva 2002.
- Zachęty inwestycyjne dla inwestorów w USA, www.lawtax.net, czerwiec 2003.
- Zienkiewicz Z., Indie, „Rynki Zagraniczne” 2003 nr 17-18.

**CONDITIONS OF FOREIGN CAPITAL FLOWS BASED
ON FOREIGN DIRECT INVESTMENT
THE CASE OF POLAND, INDIA AND THE USA
– THE COUNTRIES AT A VARIOUS STAGE
OF ECONOMIC DEVELOPMENT**

Summary

The aim of this paper is to analyse Polish, Indian and American foreign direct investment (FDI) in Poland, India and the USA. Taking in consideration the USA, is as very well developed country, which became a leader in foreign investment process. Both the USA and India show flexibility in adjusting investment incentives to each state in contrast to Poland. In Poland, there is a lack of treating investment incentives on a broad basis, lack of promotion of the country abroad. To sum up, capital expenditure is a huge chance for India and Poland to transfer new organization solutions, technology, decrease the rate of unemployment and especially increase of export.